

BUDAVÁRI BESZÉLGETÉS, ANNO DOMINI 2009

Egyszerű nyári hétköznap volt. Már jó előre megmondta a dátumokat, amikor „vendégeket” fogad Óbudaváron. Húgával, Líviával volt lenn már hetek óta. Bennem pedig gyűltek a kérdések, amelyek csak forrtak, és amelyekre még mindig nem kaptam választ – gondoltam. Reggel felültem a buszra, Veszprémben átszálltam, és 11 felé leszálltam az ismerős kis faluban. Jártam már nála – bár nem sokszor –, így ismertem a járást. Egy őszi szüret képe kristálytisztán vezetett.

Bekopogtam a nyitott ajtón, és beköszöntem: Adjonisten’! Terike szobájában egy idős asszony feküdt, aki hangomra felült, és kijött. Bemutatkoztam, mert még nem ismertük egymást. Mosolygott, és már mutatott is lefelé, a kert felé: „Lent van – mondta –, egész nap ott van, hiába mondom neki, hogy pihenjen már egy keveset.” Leraktam a szatyromat a konyhában, amelyre rá sem ismertem: rend, tisztaság... Változnak az idők.

Később Lívia elmesélte, hogy amikor elvállalta a pesztra szerepét bátyja mellett, az volt a feltétele, hogy kitakarít, és mindent kidob, amire nincs szükség. Ja, és egy új hűtő. Különben nem. Kényszerhelyzet volt. Bele kellett mennie! „Most már kiismerem magam, de... hagyjuk” – mondta, és legyintett. Egy pillanatra elfordult, majd ismét rám mosolygott. „Menjen le hozzá, örülni fog, ma úgysem jön hozzá senki” – és már fordult is, hogy elpakoljon.

A kert – ahogy első pillantásra megítéltem – kicsit elhanyagolt volt, de látszott, hogy elkezdtek foglalkozni vele. Rengeteg nyesedék mindenfelé. Lenn, a diófa alatt, ott állt egy nagy csomó ág közepén, és láthatólag gondja volt, hogyan evickél ki közülük. Adjonisten’! – mondtam megint, és megálltam mellette. „Mit segíthetek?” – kérdeztem. „No, végre valaki, aki valamit csinálni jön ide” – nevetett rám csodálkozva. „A többség eljön, aztán megeszi, amit Lívia főz, felteszi a kérdéseit, megissza a boromat, majd mint aki jól végezte a dolgát, elmegy. Néha még morog is, ha nem azt a választ kapja, amire számított. Dolgozni? Hát azt kevesen szeretnek” – dohogta tényleg mérgesen. „Lelkigyakorlatra jönnek, és nem tudják, hogy a fizikai munka, a test munkája az igazi lelkigyakorlat.” Aztán összekoccantottuk a halántékunkat jobbról, majd balról is.

Munka volt. Lassú, de egyenletes munka. „Mára a fássufnit vettem célba” – mondta. „Már kidobáltam belőle mindent, csak szét kell válogatni a szemetet és a még használhatót. A még használható megy vissza, de azt majd a holnap érkező csapat elintézi. Mi csak válogassunk, és a szemetet majd elégetjük. Ez a ma dolga.” Aztán már állt is neki egyenként. Lehajolt, megfogta a deszkát, ajtólapot, rossz kapanyelet, szekrényoldalt, felemelte, megnézte, majd felém dobta: „Ez jó.” Én is lehajoltam, felemeltem, és a jók emelkedő hegyébe tettem. „Ez rossz, mehet” – mondta, majd felém dobta. Lehajoltam érte, és a szerszámos kamra előtti tűzrakóhelyen növekvő hegyre dobtam.

Így ment ez vagy fél órán át. Csodálkozva figyeltem. Kilencven elmúlt! Tudtam, hogy szellemileg, mire képes, és érzelmileg is... Saját bőrömmön tapasztaltam meg. De, hogy még fizikailag is...? Vagy talán éppen a három együtt ad olyan „jó földet”, amely ezt a különös erőt megnyilvánítani képes?

Egyszer csak éreztem, hogy lassul a mozgása. „Várjál” – mondtam –, „már értem a szisztémádat: melyik a jó nálad, és melyik a szemét. Nézzed, jól csinálom-e!” Közben kisöpörtük a sufnit, és a nagyobb furnérlapok vissza is kerültek a hátsó falra. Az összedobált, hegynyi faanyag lassan kettévált, miközben szemerkélni kezdett az eső. Nekiálltam meggyújtani tüzet, de a nedves fa és az ázott papíryanag csak nem akarta az igazságot. „Nincs valahol egy kis száraz papírod?” – kérdeztem. „Ezzel nem boldogulok.” „De van” – válaszolta –, „menj fel az odúmba, és az íróasztal jobb alsó fiókjában találsz egyik oldalon nyomtatott lapokat. Abból hozzá!” „Ne sokat” – tette hozzá. De ezt már ismertem. Még arról a pár szem körteszárról is leszopogatta a csomókat, a félig rohadt darabokat is bekapta, amelyet legutóbb az új csoportjának utasítására előkészítettem a piaristáknál lévő kis szobájában. A java persze megmaradt a vendégeknek.

Közben elkészült az ebéd, és felmentünk Terike szobájába. Keveset beszélünk. Inkább ő mesélt a meggyboráról, amelyet meg kell kóstolnom, mert bár még nem jó, de azért már iható. Hát... megittam, de újabb kínálását már udvariasan elutasítottam. „Lesz ez még jobb is, ha nem isszuk meg” – mondtam udvariasan. Ő ivott belőle, és még valami gyümölcsjoghurtot is evett utána. Csodálkoztam, milyen jó a gyomra. Csak Lívia arcán láttam átfutni egy aggodalmas rezdülést. A sütemény után kávé, aztán egy kis pihenő következett, majd vissza a tűzhöz.

Egész délután égettünk, pakoltunk, közben egy lapát nyelét javítottam. Nagyon figyelmes igyekeztem lenni. Nem lehetett akárhogy dolgozni mellette. Olyan emberi tartása volt, amely rám is hatott. Ugyanakkor elveszni sem lehetett a melóban, hiszen figyelni kellett órá is – egy rossz mozdulat, és...?

Lassan beesteledett. Lívia lejött, és mondta, hogy vacsorázni kellene. Készségesen menni akartam vele, hogy segítsék teríteni, lehordani mindent a diófa alatti asztalhoz. „Hagyd csak” – mondta –, „neki is kell egy kis mozgás. Sokat ül.” Néznem kellett, ahogy lassan, a kőlépcsőkön billegve, három-négyszer fordulva lehordta a tányérokat, a kenyeret, sajtot, zsírt, teát, a csészéket, poharakat, mindent. Őt is csodáltam. Kicsit fájdalmas volt az arca, de láttam, hogy ott van rajta a „csak azért is”, a „megmutatom neki”, a „megcsinálom”. Imádkoztunk, majd ettünk – ismét csendesen. Próbáltam emlékezni a kérdéseimre, de semmi sem jutott eszembe. Mintha az itt töltött órák, az együtt végzett munka során valahogy megválaszolódtak volna.

Aztán mégiscsak elindult a beszélgetés. Nem lehetett e nélkül. A fizikai, majd az érzelmi próba után jött a szellemi is. Nem lehetett elkerülni, hiszen végül is ezért jöttem. „Kérdezhetek valamit, Gyurka bátyám?” – szóltam, és még a sötét ellenére is láttam megvillanni a szemét. „Miért nevezel bátyádnak, hiszen apád lehetnék?” – kérdezte kicsit nyersen. „Igazad van” – mondtam elgondolkozva. „Bizonyos szempontból apám vagy. Ugyanaz a vérvonal, csak egy másfajta vére – a lelkiismeret véreé.” „Azt hittem csak melózni jöttél” – mondta –, „pedig a találkozókön jókat szoktunk vitatkozni, még ha a felét sem értem annak, amit mondasz. Kérdezz!”

„Kezdetben érteni véltem” – vágta bele egy nagy sóhaj után –, „hogyan lett a KIO-ból, vagyis a „keressétek Isten országát”-ból „építsük fel Isten országát”. Aztán elbizonytalanodtam, ahogy láttam: nem épül. Látom, mi épül körülöttem – a világban –, de az nem Isten országa. És akkor valamit megértettem: Isten országa bennünk épül, nem a világban. Bennünk és körülöttünk, de nem látható módon. És észrevettem azokat az erős embereket, akik a Bokor nagyjai és kicsinyei is. Megállnak az élet nehézségei között. Megtartják azokat, akik rájuk vannak bízva, és akiket ezen kívül önként magukra vállalnak. Adnak, szolgálnak és szelídek. Igazi pillérei környezetüknek. Épül valami – de bennük, és ez hat ki környezetükre is. Nagyok, erősek és kemények – telve szeretettel, gondoskodással, együttérzéssel. Sokat várnak el másoktól, de mindezt először maguktól várják el. Mi mást kívánhatnánk, mint ilyen országot, ilyen emberekkel, kérdeztem magamtól. Ez ma, itt a legtöbb, ami elérhető. Jézus is erről beszélt – hiszen Te ezt bányásztad ki az Evangéliumokból. Mégis... úgy érzem ez csak az egyik fele a tanításának és életgyakorlatának. Ha csak ez lenne, nem kellett volna eljönnie. Minderről már sokan, előtte is beszéltek. Mi a másik fele, amiről csak nagyon keveset és nagyon rejtetten írnak az evangéliumok? Nem tudom, érted-e a kérdésemet?”

Egy darabig csöndben ült és valahová messzire nézett. „Igen is, meg nem is” – mondta egy idő után. „Nem, mert nem látok semmi titkos másikat a tanításában. Jónak kell lenni. Ilyen egyszerű. Jó volt, és ezért meg kellett halnia, mert ebben a világban így jár, aki jó. Ez a világ ilyen, ezért kell felépíteni a másikat: Isten országát. Erre szövetkezünk. Ez az egyetlen emberhez méltó szövetség. Ehhez kellene az erős és együttérzéssel teli emberek. Ugyanakkor nem látok ilyeneket magam körül, vagy alig látok. Te ismered azokat, akik a legújabb halászásom egy része. Csupa intelligens, erős, nagy ember. Mégis: azokat, akikkel elkezdtem ezt az egészet, meg sem közelítik, nyomukba sem lépnek. És hol vannak azok, akikkel kezdtem? Meghaltak már vagy itt hagytak, vagy akik maradtak, mást sem csinálnak, csak vitatkoznak velem – írásban és szóban. Nem értik meg a lényegét. Itt hagytak, és ellenem fordultak, vagy ülnek mellettem, amíg el nem temetjük egymást. A legjobbak.”

„De hiszen elkészültek: a legjobbak, a legerősebbek lettek” – próbáltam megfordítani gondolatmenetét. „Igen, ez igaz, de minek?” – vágott vissza azonnal és élesen. „Az életet továbbvitték, hiszen a termékenységi ráta messze az átlag feletti, de a csoportozás lényegét, azt, hogy 'mindenki gyűjtse össze a tizenkettőjét', ők sem értették meg. Vagy talán nem magyaráztam eleget? Már a könyökén jön ki mindenkinek. Mi az akadály?”

Lívia lassan felállt, és elbúcsúzott. Látszott az arcán, hogy ez már sok neki.

„Az értést nem lehet elmagyarázni” – vettem ellene. „Az értésre csak felkészülni, előkészülni lehet, és akkor jön, amikor akar, amikor már minden feltétel adva van hozzá, de akkor biztosan eljön. Talán el is jött, csak nem pont az, amit te gondolsz, te értesz. De hát neked sem lehet elmagyarázni. Nem is hagynád. Ezért elmentek, és a saját értésüket próbálják továbbadni. De igazad van. Ennek a formája nem lehet más, mint a csoportozás: egy lassú értési folyamat fokozatos tisztulása, ahogy az akadályok szép lassan leépülnek a tudatos és önkéntes munka eredményeként, amíg aztán egyszer csak „leesik a tantusz” – már akinél leesik. Ez az a forma, amit te kezdtél el, amit együtt találtatok ki. De mindig és mindenkor ez volt a formája. Talán már Ó-Egyiptomban is, aztán a görögöknél már biztosan, és hát Jézus sem tette másképpen...” Elakadtam, mert éreztem, hogy szavaim nem az enyéim.

„Talán itt jön az igen” – tért vissza a válaszához. „Nincs semmi titkos benne, és mégis... Ahogy mondtad. A KIO megírása után éveket, évtizedeket vártam, hogy valaki, valakik továbbviszik az elemzést. Rájönnek arra a többletre, ami nyilvánvalóan benne van még. Többre jönnek rá, mint amit nekem sikerült értenem belőle. Ezért voltam olyan mérges, amikor újabb elemzések készültek. Nem láttam semmi újat bennük, vagyis vártam még valamit. Igazad van. Lehetetlen, hogy ennyire futná csak. Akkor miről beszélt Jézus a tanítványainak, amikor félrevonult velük? Erős egyéni várak felépítéséről, amelyek állandó harcban állnak egymással? Vagy erős csoportok felépüléséről, amelyek állandó harcban állnak egymással és a világgal? Lehetetlen. Mégis, feltétlen hittel hiszünk abban, aki arra tanít minket, hogy mindenkit szeretnünk kell, ahogy anyáknak is elhisszük, hogy ne nyúljunk a kályhához, mert megéget. Hogyan kell akkor csinálni, ha nem így? Egy húszéves megkérdezte: 'Gyurka bácsi, milyen érzés az, amikor a közösségben tizenhárman ültök össze, és tizenketten leszavaznak?' Hát nem jó, de én nem tudok mást mondani, mint amit belül hallok, ti pedig nem tudtok mást mondani, mint amit ti hallotok belül. És szent a béke köztünk, bár mindnyájan leszavaztak. Persze elgondolkoztató, hogy mi akkor a közös bennünk, ha ez a belső hang nem az? Miben lehetünk felebarátok, ha nem ebben a csoportozás során lassan, gyötrődve kialakuló közös belső hangban? Ha kialakul, akkor talán már nem felebarátok leszünk, hanem barátok, ahogy Jézus is mondta a végén az ő tanítványainak. Valamit együtt kellene érteni, ami nem az én fejemben van, és nem a másik fejében, hanem felettünk közösen. És ez lehetséges – de nyilvánvaló: beszélni róla, elemezni, analizálni nem lehet. Együtt kellene megélni.”

Csöndben ültünk. A falu zajai teljesen elültek már. Lenn, messze alattunk, a Balaton felé egy traktor zaja hallatszott, és lámpái ki-kibukkantak a szőlő közül. Feljöttek a csillagok is. Felállt, majd szó nélkül eltűnt a bokrok között. Egyedül maradtam. Ürességet éreztem a fejemben, és nagy-nagy hálát a szívem táján. A szívem kinyílt már, de a fejem még nem. Valami még foggal-körömmel ragaszkodott ahhoz az utolsó szalmaszálhoz, amit úgy hívok: én. E valami számára lehetetlennek tűnt, hogy ne bizonyítsa be saját igazát. Talán elfogad mást is, de... Legyőzhetetlenül erősnek tűnt, és nagyon gyors volt. Minden helyzetben feltalálta magát, mindent a saját javára tudott fordítani.

És akkor hirtelen a nagy csöndben megéreztem a lélegzésemet. Nyugodt volt. Nem érintette a beszélgetés. Valakinek szüksége volt erre a testre, hogy minden körülmény ellenére, vagy minden körülmény között elvégezze ezt a munkát: az anyagcsere, a táplálkozás és táplálás munkáját. És akkor nem volt ott senki, aki azt mondta volna: én. Néhány másodpercig tartott csak.

Visszajött, és leült. Türelmetlenebbnek tűnt, mint amikor elment, de már kérdezett is: „Ez az egész? Mi van még a tarsolyodban?” Össze kellett szednem magam, vagyis nem magam, mert az éppen együtt volt. A gondolataimat kellett összeszednem. Igen. „Van még itt valami, amit nem értek” – kezdtem bele bizonytalanul. „A Napló egyik lapján azt írtad, hogy az 'emberhalásszá teszlek titeket', ahogy minden nyelven olvashatjuk az evangélium fordításaiban, az ógörögben 'dzógrón', ami szó szerint 'életre ébresztő' jelent. Ez valami egészen más értelmet sugall. Ha egy halat kihalásznak, azért teszik, hogy elfogyasszák. Emberhalásszá tenni valakit azt jelenti, hogy én már 'természetesen', vagyis az emberi természetnek megfelelően élek, és téged is kimentlek a szükségből, a zavarosból. Ez az az értelem, amely minden karitatív cselekvés alapja: két cipőd van, és neki egy sincs, akkor add oda az egyiket... stb. Ugyanakkor az 'életre ébresztő' azt jelenti, hogy én, aki élek, látom, hogy te alszol, és ezért nem élsz – bár úgy gondolsz, hogy ébren vagy, és élsz. Felébredsz, vagyis elkezdés látni, látni a valóságot úgy, ahogy van – élni kezdesz. Amikor egy pillanatra felébredsz, először azt látod meg, hogy alszol. Aztán már többször látod alvásodat, és egyre többször a valóságot. Ehhez kell valaki, aki már látja a valóságot, vagyis aki ébren van. E nélkül vak vezet világtalant. És ebben az értelemben a karitatív cselekedet, ami egy igen magas szintű, emberhez méltó cselekedet, nem a vége a tanításnak, hanem a feltétele a felébredés, az életre ébredés lehetőségének.”

„Mit akarsz kérdezni?” – fortyant fel türelmetlenül. „Engedd, hogy végigmondjam. Azért fejtem ki, hogy utána ne kelljen elismételned, hogy jól érted-e.”

„De ebben az értelemben ki van ébren?” – folytattam. „A kvantumfizikusok, a molekuláris biológia tudósai és a rádiócsillagászok, kinyitva legújabbban egy újabb, mérhetetlen világmindenséget, olyan valóságglátásról beszélnek, amelyhez képest a mi hétköznapi látásunk – bár elegendő lenne egy normális hétköznapi életvitelhez – alvás, így meg sem érinti. És ritka kivételektől eltekintve a tudósok is így vannak vele. Jézus olyan látásról beszélt – talán, hiszen nem voltam ott –, és élt tanítványai elé, amelyhez viszonyítva a mi hétköznapi látásunk és életünk szintén alvás. Mi az a valóság, amelyre fel akar ébreszteni bennünket? Nem éppen az évtizedes eredménytelen küzdelem és munka végén – és éppen annak eredményeként – annak elfogadása, hogy minden jó, és számomra lehetetlen bármit megváltoztatni? Látni a valóságot ebben a világban. Nem éppen ez tesz szabaddá? Szabadon meglátni az egyetlen szálát, amely éltet, fenntart, és növel,

ha hagyom, és rajtam keresztül növel mindent és mindenkit, amire és akire ez a hatás kiterjed – éppen az itteni, mai körülmények között. Ez egy más szintű karitást, más látást és életet tesz lehetővé, amely persze külsőleg nézve, formálisan ugyanaz, de tele van hittel és reménnyel.”

Sokáig hallgatott. „Jól megkerítetted, de talán értem” – mondta. „Egyszer volt istenélményem – már írtam róla, amit lehetett. Hatására nagy-nagy háborgásom s helyemet nem találásom egyszerre megszűnt. Békesség költözött a szívembe, s úgy éreztem, hogy soha többet nem kell tiltakoznom semmi ellen, mert eltöltött az Isten, és minden jó és minden csodálatos. Ha ezt ébresztésnek nevezed, rendben. Elfogadom. Egyszer történt meg velem. Keresem a biztosítékait annak, hogy ne váltsunk arról, amit Isten vár tőlünk. Talán ez a biztosíték a ráfigyelés. Ne váltsunk arra, amit mai világunkban elvárnak tőlünk. A magam részéről nekem addig van kedvem élni, ameddig remélhetek. Ameddig remélhetek abban, hogy amit Jézus tanított, az nem csupán célparancs, hanem teljesítendő parancs is, s belepusztul az emberiség, ha nem teljesíti ezt a parancsot. S nem teljesíti, amíg mindannyian tanítványokká nem leszünk. És látod, itt visszatértünk az első kérdésedhez: lehet, hogy éppen ezt nem értették meg a legerősebbek. Ennek súlyát, és azt a hitet, hogy nem erőfeszítés kell, hanem látás, felébredett látás – ahogy te mondod, a valóság látása, mégis reménnyel telve. Talán ennek a biztosítéka az a közös nevező – vagy közös értés, lelki-ismeret –, amely barátokká – együtt-értőkké – tehet bennünket a csoportokban, ha nem ragaszkodunk a saját belső hangunkhoz.”

Aztán már csak hallgattunk. Már nem kellettek a szavak. Majd fészkelődni kezdett. Éreztem benne a feszültség növekedését. Aludni küldött, fel a padlásra. Mondanom sem kell, sehogy sem tudtam elaludni. Ő is órákig motozott még lenni a kertben.

Reggel Líviával együtt ittuk a kávé. Ő még aludt. Korán volt még. Lívia mesélt együttélési nehézségeikről, és hogy már nem sokáig bírja vele, de ezt nem hittem el neki. Nem úgy nézett ki. Hatalmas szíve volt, és erős is volt – belül. A kapuban elváltunk. Tapolcára ment a busszal, én pedig – hálával teli szívvel – Nagyvázsony felé. Haza?